

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-8-72-16>

УДК 373.3:37.091.33:7

Плющик Є.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Біляк О.А.

Житомирський навчально-виховний комплекс № 34 «Гармонія»

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. Творчий розвиток учнів початкової школи має суб'єктивні особливості, а тому не має рівного перебігу у кожній дитини. Це пояснюється генетичними задатками, серед яких широке значення мають риси характеру та особливості темпераменту, що виявляються в активності, емоційності, якостях моторики, імпульсивності, бажанні до розумового ризику, цілеспрямованості, працездатності, самостійності, оригінальності, активності. Новітня педагогіка має на меті виробити новітні наукові підмури ефективного навчання і виховання. Для цього потрібні певні дослідження суміжних наук (філософії, психології, фізіології та ін.) знання про творчість. У порядку цих знань виняткове місце обіймають методи творчого розвитку особистості та практика їх вживання, оскільки саме від дійової методики залежить результативність розвитку творчих здібностей та міра сформованості щоденної стратегії суб'єкта навчання. Філософія тлумачить творчість як форму людської діяльності, у процесі якої виробляють якісно нові матеріальні та духовні вартості, та як здатність людини з продукту, наданого реальністю, створювати нову дійсність, що втамовує розмаїті громадські потреби особистості. Теперішні умови, модерні завдання перед педагогікою вимагають не елементарного спостереження за проявами творчих здібностей дітей, а створення найкращих умов для творчого розвитку молодших школярів. Необхідна чітка наукова база, котра дозволила б викладачам здійснювати такий складний процес на достатньому науково-професійному рівні. Основною умов розвитку творчої особистості молодшого школяра на думку науковців, припускають взаємодію між зовнішніми й внутрішніми факторами, між генетичною зумовленістю творчої обдарованості й умовами, які дораджує навколишнє середовище.

Ключові слова: молодші школярі, творча активність, мислення, творча особистість, нові рішення.

Pluschik Yelizaveta

Zhytomyr Ivan Franko State University

Bilyak Elena

Zhytomyr Educational Complex № 34 "Harmony"

TOWARDS THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY OF YOUNGER SCHOOLERS

Summary. The creative development of elementary school students is subjective features, and therefore does not have an equal flow in each child. This is due to genetic inclinations, among which the character and peculiarities of temperament, which are manifested in activity, emotionality, qualities of motor skills, impulsivity, desire for mental risk, purposefulness, efficiency, independence, originality, activity, are of wide importance. Modern pedagogy aims to develop the latest scientific foundations for effective education and upbringing. This requires some studies of related sciences (philosophy, psychology, physiology, etc.) knowledge of creativity. In order to this knowledge, the special place is occupied by the methods of creative development of the individual and the practice of their use, since it depends on the effective methodology of the development of creative abilities and the degree of formation of the daily strategy of the subject of learning. Philosophy interprets creativity as a form of human activity, in the process of which produce qualitatively new material and spiritual values, and as the ability of a person from a product provided by reality to create a new reality that satisfies the diverse social needs of the individual. The present conditions, modern tasks before pedagogy require not elementary observation of manifestations of children's creative abilities, but creation of the best conditions for creative development of younger students. There is a need for a clear scientific base that would allow teachers to carry out such a complex process at a sufficiently scientific and professional level. "Creative development" is a moving process of personality formation, it aims at expanding the range of abilities (cognitive, intellectual, special: artistic, mathematical, etc.) and personal qualities (emotionality, boldness of imagination, fantasy, intuition, etc.). They are identified and enriched in the practice of various activities, its results are characterized by novelty and originality. The experience of many domestic and foreign educators testifies to the possibility of developing the qualities of a creative personality among younger students. For this purpose it is advisable to give students maximum opportunities to test themselves in creativity. Start with the simplest of tasks. Creativity training should be based on program teaching material in various subjects, as well as an accentuated system of tasks. By mastering the experience of creative activity, characteristic of its action, students learn to vary stereotypes of thinking, learn to deviate from old thoughts, to construct new ideas to the realization of the first learned or new content. The basic conditions for the development of the creative personality of a younger student, according to scientists, suggest the interaction between external and internal factors, between the genetic predisposition of creative talent and the conditions that please the environment.

Keywords: elementary school students, creative activity, thinking, creative personality, new decisions.

Постановка проблеми. Питання розвитку творчих хистів дитини є провідною в педагогіці. Прогрес суспільства – це напрям незмінної творчості, долання стандартів і ви-

роблення теперішніх, своєрідних, часто неочікуваних ідей, автентичних підходів і доступів до їх втілення. Головним педагогічним завданням є виховання людини, спроможної наростити

і творчо переосмислювати набуту практику. Це задача відображена в Національній доктрині розвитку освіти в Україні – необхідність використовувати нові педагогічні технології особистісно зорієнтованого виховання для формування творчих здібностей учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На основі аналізу праць вітчизняних та закордонних вчених визначається поняття прояву і становлення творчих здібностей – невіддільність від розвою і розвиненості різних рис особистості, серед яких дослідники підкреслюють: дерзновенність, самостійність суджень, вподоба до спростовування звичного, оригінальність, інтелектуальну відкритість, чуливість до нового та особливого, високу толерантність до розпливчастих становищ, ініціативність, посилене пошукове обґрунтування, уподобання до самореалізації. Творчі здібності розглядаються як стабільне і переконане бажання індивідуальності до прийняття особливих рішень у неозначених чи трудних ситуаціях, ствердна пізнавальна активність.

Творчість розглядається як плідотворна людська діяльність, спроможна формувати якісно нові матеріальні та духовні значущості.

Тему творчої активності досліджували В. Сухомлинський, О. Захаренко, Ш. Амонашвілі, Л. Аристова, В. Андреев, І. Лернер, Л. Мамот, В. Паламарчук, М. Скаткін, Т. Коваленко, Д. Богоявленська, І. Редковець, Г. Щукіна. Творча активність це першочерговий щабель пізнавальної активності учнів у меті і змістові певних досягнень. Формування творчої активності розглядали: як якість особистості (Ш. Генелін, В. Кузін, В. Максакова); як специфічні потреби особистості (Л. Божович), як творчу діяльність (М. Данилов, М. Махмутов).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Творчість – перетворення відомої людині (дитині) інформації. У процесі акумуляції особистість з'ясовує, що з чого витікає, коментує інформацію так чи інакше. Тобто особистість (дитина) мислить (думає). Це не просто отримання і передача інформації. Це саме з'ясування сьогочасних зв'язків, тобто виробництво нової інформації. Вченими не народжуються.

У нових умовах варт чітко розуміти зміст поняття «знання» як кшталту формування уявлення майбутності, яке дозволяє безпомилково розкрити стратегію суспільства у сьогоденні. Основою стає хист до генерації нового знання. Головна задача освіти – формування інноваційного мислення здатність людини (дитини) створювати нове знання, вирішуючи завдання нового рівня складності.

Мета статті – розглянути творчу активність у єдності двох напрямів. Перший напрям стосується поняття «творчість», як комплексу якостей і атрибутів особистості, це комплекс реалізує творчий потенціал і проявляється в автентичному, самобутньому мисленні й емоційності. Другий напрям розкриває поняття «активність», тобто ініціативність, енергійність, незалежність творчих дій, поштовхом яких слугує потреба до здійснення певної мети.

Виклад основного матеріалу. Дитина народжується і не вміє мислити. Для цього необхідно набути певний чуттєвий і практичний досвід, який усталюється пам'яттю.

Завданням розвитку мислення є цілеспрямоване виховання і навчання. У ході виховання дитина знайомиться із предметними діями та мовою, навчається самостійно вирішувати прості, а пізніше, й складніші завдання, розуміти вимоги дорослих і діяти відповідно до них. Спочатку ці дії конкретні, але дитина під час цих дій вона думає (так зване наочно-дієве мислення). Пізніше, при оволодінні мовою оточуючих людей, малю починає мислити опосередковано. У подальшому змінюється співвідношення між дією, мисленням і словом. Тобто у рішенні завдань провідною основою є слово.

Вимовляючи або сприймаючи слово, дитина починає його усвідомлювати у творчій активності. Творчі здібності з'являються тільки тоді, коли «запущений» у мислення і усвідомлення. Тобто у цій дії починає розвиватися бажання і воля, і як наслідок – мотиваційне ядро будь-якої творчої активності.

В розві дитини мотивація діяльності формується поступово. Уміння узаконювати відношення між метою діяльності та мотивом у учнів встановлюється лише на кінець молодшого шкільного віку. З віком удосконалюється уміння планувати свою діяльність і реалізовувати свої плани.

Це, перш за все, прикладається до навчальної діяльності, проявляється в зміні прикмет мисленнєвої діяльності дитини. У молодшого школяра закладаються усвідомлення та формування понять. Безсторонній зміст відбивається дітьми по-різному, визначаються різні напрями і риси цього змісту, змінюється об'єктивна суть притомності дитини.

Рівень розвитку притомності і мислення дитини визначає і складність тих понять, якими послуговується дитина, позаяк свідомість являє собою не автоматичне відбиття зовнішніх рис предметів, а синтез несхожих рис у єдине ціле. А тому, здатність дитини зв'язувати різні ознаки в єдиному, цілісному предметі і є показником розвитку свідомості.

Одним із найважливіших елементів розвитку творчої активності є вміння викладача спрямувати дії дитини на майбутнє, пов'язане, насамперед, із навичками формування бачення цього майбутнього і розвитком певних досягнень. Ці успіхи майбутнього мають безліч варіантів і перетікають у навички формування руху розвитку та прийняттям рішень в умовах невизначеності.

Навчити дитину прийняти нове рішення, проаналізувати реальну ситуацію – найголовніше завдання педагога у відношенні до особистості. Сам педагог повинен розвивати у собі професіоналізм, комунікабельність, емоційність, власне усвідомлення нової ідеї та прорахування аспектів нового педагогічного впливу.

Невеликий приклад творчого розучування народного віршика «Сидить зайчик під липкою», відтворюючи його активними діями. Виспівуючи-вимовляючи віршик:

Сидить зайчик під липкою,

Сіє муку калиткою.

Ведмідь каже: «На хліб? На хліб?»

Зайчик вушками тріп та тріп.

Учень (учениця) відтворює першу фразу «сидить зайчик під липкою» голосом казкаря (низь-

ким та таємничим), логічно підкреслюючи слово зайчик, покивує руками над головою (вушка зайчика). На словах «сіе муку калиткою (полотняний мішечок, гаманець)» робить рухи руками вправо-вліво – сіе муку. На словах «ведмідь каже» низьким голосом і трохи витягуючи голову вперед (питальна інтонація) «на» вимовляється високо, «хліб» – низько, руками відтворює високу та низьку інтонацію. На словах «зайчик вушками тріп та тріп» долоньками легенько б'є свої вушні мушлі (завжди у дітей при цій дії піднімається настрій і вони посміхаються і радіють діям зайчика). Можна запропонувати учневі (учениці) придумати свій власний ритмічний малюнок на будь-яку фразу вірша і, навіть, придумати нескладну поспівку, виходячи з мовного інтонуювання вислову.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Новітня система початкової освіти має невикористані ресурси розвою творчих здібностей молодших школярів. Для ефективності цього процесу варт виробити такий порядок форм та методів навчання, який сприяв розросту творчої активності молодших школярів. Щонайліпшим є вишкіл, пов'язаний з наявністю проблемної ситуації, з пошуком та обробкою великих обсягів інформації та їх візуалізації, вони помагають підвищенню рецисивних можливостей і зацікавленості дітей до творчої діяльності.

Оцінка творчих здібностей як інтелектуальних обумовлює віднесення до них всієї системи пізнавальних процесів, які впливають на особистісні характеристики дитини, враховують волю, емоції, уяву, фантазію.

Список літератури:

1. Блонский П.П. Развитие мышления школьника. Москва : Педагогика, 1935. 205 с.
2. Художественное творчество и ребенок / Под. ред. Н.А. Ветлугиной. Москва, 1972. 236 с.

References:

1. Blonsky P.P. (1935). Razvitie myshlenija schkolnika [The development of schoolchild thinking]. Moscow : Pedagogy. (in Russian)
2. Art and the child (1972). Under. ed. N.A. Vetlugina. Moscow. (in Russian)